

SECRETELE LUI AMAN

Simona Predescu

Creația unui artist poate fi percepută în diversele ei planuri în raport cu puterea de înțelegere, cu existența sau lipsa unor preconcepții, cu capacitatea empatică a percipientului și, nu în ultimul rând, cu înțelegerea timpului, locului și mediului în care s-a desăvârșit.

Într-un exercițiu de imaginație, dacă privim pictura doar din punctul de vedere al structurării fizice, de la suport la straturile picturale, ea este una dintre cele mai uimitoare creații ale omului prin complexitatea întrepătrunderii materialelor organice și anorganice într-o chimie care, înțeleasă, poate să dea răspunsuri corecte și coerente. Toate componentele acestui conglomerat încep să îmbătrânească independent și interdependent încă din momentul execuției. Disecarea logică a structurării picturii prin prisma devenirii temporale și a relației cauză – efect ne ajută în înțelegerea demersului artistic al pictorului atât din punct de vedere tehnic cât și al bagajului creativ.

Schimbarea unghiului privirii de la imaginea de ansamblu la detaliul care dezvăluie adevărata amprentă a artistului, adevărata lui semnătură poate părea sec-tehnicistă și chiar sâcâitoare pentru cei ce se bazează pe „ochiul proaspăt” și pe opisul mental de citate dar are avantajul cunoașterii profunde a tehnicii de autor care așează semnătura în rând cu toate elementele componente ce trebuie coroborate. Detaliul explicat, datorită evoluției tehnologiei, poate fi împărțășit în universul apercceptiv cu mai multa ușurință. Acest fapt nu poate să fie decât în beneficiul înțelegerii și cunoașterii mai profunde a demersului artistic al pictorului.

Dacă am forța puțin antrenamentul exercițiilor de imaginație am putea, aruncând privirea în urmă, alunecând pe secvențele apropiate, cele cunoscute prin experiența proprie și asimilate prin învățare, trecând prin secvențele dobândite apercceptiv-cognitiv, am avea prilejul să-l întâlnim, imaginativ, pe temerarul și impetuosul Theodor Aman care a dorit și a luptat să împlinească un program bine încheiat, acela al omului iluminat, vector al creativității construite și al construcției creative.

Theodor Aman este unul dintre artiștii despre care s-a scris și s-a vorbit încă din timpul vieții mai mult sau mai puțin elogios cuprinzând doar fațete ale preocupărilor sau realizărilor sale. De multe ori scrierile au reprezentat mai mult interesul criticului față de o temă sau limitele comportamental atitudinale ale acestuia văzute prin oglinda creației de autor complex, cu un demers aspirațional iluminist.

Picturile lui Theodor Aman sunt făcute, dincolo de materialitatea lor, cu dragoste, știință și efort. Sunt martori ai luptei unui om care și-a pus sufletul gaj pentru creație, pentru viața fără de moarte. A-i onora creațiile înseamnă a-l onora pe el și acest lucru se face cu bunul simț, cu înțelegere și cunoaștere. Cunoașterea, ca și înțelegerea, se educă. Înțelegerea cere ca, pe lângă sentimente, senzații și entuziasm, să te apropii de lucrările pictorului Theodor Aman și prin intermediar, specialistul care, dincolo de imagine, înțelege și explică tehnic partea de existență materială a roadelor creației.

Puțini privitori își pot imagina că pictura lui Aman înseamnă un summum de elaborări, încercări și renunțări.

Aman nu era pictorul meticulos pe care-l cred mulți admiratori ci era un temperament vulcanic, oricând gata să experimenteze noi expresii tematice și plastice, folosindu-se de o pensulație energică, subsumând calitățile de sculptor, desenator și gravor în gestul pensulei.

Martori ai frământării sale creative putem fi nu doar învățând să-i privim opera cu valențele ei ci, datorită dezvoltării tehnicii de analiză a picturii, pătrunzând prin straturile picturale de suprafață, vizibile cu ochiul liber.

Putem vedea că ceea ce ochiul nostru reface percepe ca fiind control al fiecărei trăsătură de pensulă și ordine cunoscătoare este de fapt dezlănțuirea gestului spontan al pensulei, al degetelor care temperează impastările, este gândul cel rapid care deturneză ideea de origine, totul arătând o perpetuă căutare și o continuă nemulțumire față de clipa prezentă. Pare că în pictură Aman trăiește pictura ca pe o continuă alergare după promisiunea perfecțiunii coezive.

Aman își vernisa lucrările de multe ori în ramă și uneori intervenea cu schimbări serioase în compoziția picturilor sale. Acest fapt îl putem vedea privind lucrările la lumină ultraviolet. Astăzi putem vedea că vernisările sunt de cele mai multe ori inegale, unele fiind făcute peste culoarea aproape crudă, neuscată. Vernisurile folosite de pictor sunt diverse (din oleorășini, rășini sau chiar ulei) iar astăzi le putem vedea îngălbenite, inegal aplicate, în parte absorbite pe anumite culori sau alunecate pe altele. În cazul lucrării *Atelierul mare al artistului* putem vedea cu ajutorul luminii ultraviolet faptul că lucrarea a fost un jurnal de memorii. În primul rând lucrarea este începută într-un loc, după care își schimbă unghiul de vedere. Arcadele ușilor dulapului neogotic prezent și astăzi în muzeu sunt vizibile la lumina ultraviolet în partea stângă a lucrării. Personajul din centrul compoziției este ultima intervenție a pictorului pe lucrare dată fiind prezența fluorescenței de materie picturală și nu de strat de acoperire, respectiv verni. În lucrarea *Cireșe* verniul este inegal distribuit aplicat doar o dată, între ședințele de pictură, fiind vizibile la lumina ultraviolet revenirile pictorului pentru a realiza penele de păun.

Ansamblu, lumină ultraviolet înainte de restaurare

Microscopia ne arată, pe lângă ductul pensulației și maniera alertă de așezare a materiei picturale, modul în care au reacționat în timp straturile picturale de preparare și culoare în zonele în care suprapunerile de straturi s-au făcut după uscarea primară a culorii de început. Craclurile de bătrânețe dure, tăioase și puternice, specifice picturii secolului XIX pentru zonele în care s-au folosit de către artiști pânze preparate în comert, achiziționate de la furnizorii austrieci, tendință de clivaj în straturile de

culoare datorat în special așezării unor straturi picturale mai puțin bogate în liant peste straturi grase, bogate în materie oleorășinoasă, craclurile timpurii cu margini moi și aspect de pământ secetos, așa numitele cracluri de tehnică, de alunecare, formate din cauza strângerii prin uscare a materiei picturale mai puțin bogată în materiale de umplură sunt câteva elemente dintre cele ce se pot vedea la microscop.

Micro 30X, înainte de restaurare

Detaliu, înainte de restaurare, lacune ale stratului de culoare

La studiul picturii cu aparatul de reflectografie în infraroșu se pot pune în evidență straturile intermediare ale picturii, dincolo de straturile de acoperire și de imaginea picturii așa cum o cunoaștem. Lucrarea *Cireșe* ne-a oferit o asemenea surpriză. Dezvăluirea portretului unui personaj feminin pictat de Theodor Aman în alte lucrări ale sale, portret la care a renunțat pentru a se apleca către o altă temă este încă un element de informație tehnică ce se adaugă la încercarea de a înțelege, măcar în parte, parcursul de pictor al lui Theodor Aman. Acest caz nu este singular în opera lui Aman fiind întâlnit în foarte multe dintre creațiile sale.

Detaliu, reflectografie în infraroșu, NIR 3

Ansamblu, lumină laterală, după restaurare

Cuvinte cheie: Theodor Aman, pictură, restaurare, cercetare.

SUMMARY

Theodor Aman (1391-1891) was one of the pioneers of the Romanian modern painting and engraving. An ambitious artist, he fought to rise the artist's social status, to found the Fine Arts School in Bucharest, he was directly involved in conceiving and building his own house which was turned into an interesting museum. The article presents some „invisible”, fascinating aspects revealed by the art restorer's work, along with aspects concerning the way Aman's paintings „grew old”. By special techniques of investigation, the restorer can perceive various layers of paint, even cases when the painter changed his mind about some represented subject, different negative processes the works underwent, in time.